

el barri perdut

La plaça Nova i el barri de la Catedral

Xavier Cordomí

Montserrat Castells, Anna Garcia i Lluís Gelis

el barri perdut

La plaça Nova i el barri de la Catedral

© de l'edició: Xavier Cordoní, Associació de Festes de la Plaça Nova i Ajuntament de Barcelona

© del text: Xavier Cordoní

© de les fotografies: els autors i arxius respectius (segons els peus de fotografia)

Textos: Xavier Cordoní

Recerca i documentació: Montserrat Castells, Anna Garcia, Lluís Gelis i Xavier Cordoní

Fotografies: Arxiu de l'Associació de Festes de la Plaça Nova (AAPFN), Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB), Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya (AFCEC), Arxiu Històric de la Ciutat (AHC), Arxiu Mas -Institut Amatller d'Art Hispànic (Mas IAAH), Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), Arxiu Privat F. Closa Alegret S.A., Arxiu Ricard Suñé, Museu d'Història de Barcelona (MUHBA) i Josep Herrero

Edició: Ajuntament de Barcelona

Disseny: Fons Gràfic, SL.

Correcció lingüística: Contextuàlia

Impressió: Departament d'Imatge i Serveis Editorials

ISBN:

Dipòsit legal:

Foto coberta: La placeta de la plaça Nova (embocadura dels carrers del Bou de la Plaça Nova i de la Corribia). 1910-1919. Borràs. AFCEC

Foto contracoberta: Vista aèria del barri de la Catedral i la plaça Nova —amb la Via Laietana oberta—, 1925-1926. Ramon Claret i Artigas, ANC

EXPOSICIÓ

Organitza: Associació de Festes de la Plaça Nova - Comissió de Festes de Sant Roc de Barcelona

Amb el suport de: Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura Ajuntament de Barcelona. Districte de Ciutat Vella Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura Diputació de Barcelona. Àrea de Presidència - Cultura

Amb la participació de: La Casa dels Entremesos. Centre Barceloní de Producció i Difusió de Cultura Popular d'Arrel Tradicional Catalana Cases de la Festa. Cultura Popular. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona

Amb la col·laboració de: Arxiu Històric de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona Museu Etnològic. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona

Comissariat: Montserrat Castells, Anna Garcia, Lluís Gelis i Xavier Cordoní

Recerca i documentació: Montserrat Castells, Anna Garcia, Lluís Gelis i Xavier Cordoní

Agraïments: Agustín Còcola, Jaume Cuscó, Josué Consuegra, Francesc Fabregat, Josep Fornés, Salvador González, Josep Herrero, Miquel Àngel Higuera, Anna López Linares, Gerard Maristany, Pere Marquilles, Gustau Molas, Joan Pedrol, Núria Peiris, Concepció Petit, Gerard Preminger, Guillem S. Garcia, Esther Sust, Daniel Venteo, Berenguer Vidal, Casa Noguera (Aragonès Noguera, S.L.) i F. Closa Alegret, S.A.

In memoriam: Joan Estruch i Pipó

Organitza:

Associació de Festes de la Plaça Nova
Comissió de Festes de Sant Roc

Amb el suport de:

Amb la participació de:

Amb la col·laboració de:

Textos: Xavier Cordoní

Disseny: Fons Gràfic, SL

Correcció lingüística: Contextuàlia

Producció: Fons Gràfic, SL i Publi Servei, SL.

Maqueta: MAET Maquetes

Audiovisual "El Barri Perdut": Josué Consuegra Duran

Audiovisual "Un passeig impossible": Burzon*Comenge. Arxiu Històric de la Ciutat.

Disseny del Catàleg: Fons Gràfic, SL

Edició del Catàleg: Ajuntament de Barcelona. Departament d'Imatge i Serveis Editorials.

Fotografies: Arxiu de l'Associació de Festes de la Plaça Nova (AAPFN), Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB), Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya (AFCEC), Arxiu Històric de la Ciutat (AHC), Arxiu Mas -Institut Amatller d'Art Hispànic (Mas IAAH), Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), Arxiu Privat F. Closa Alegret S.A., Arxiu Ricard Suñé, Museu d'Història de Barcelona (MUHBA) i Josep Herrero

La plaça Nova, 1933.
Carlos Pérez de Rozas, AFB.

El barri perdut

La plaça Nova i el barri de la Catedral

Durant el segle XI a redós de la porta nord-est de la muralla romana de la ciutat (segle IV), per on tenia sortida un dels carrers principals de la ciutat, el *Cardo Maximus*, i on fins aleshores només hi havia camps, va començar a créixer una de les primeres aglomeracions urbanes, anomenades viles noves, que es construïen fora muralla: la Vilanova dels Arcs. Era anomenada d'aquesta manera perquè les cases es bastien sobre els arcs de l'antic aqüeducte, conegut com de la Moranta, que abastava la ciutat d'aigua que era conduïda des de Collserola. L'any 1355, a la Vilanova dels Arcs, a tocar de la Porta Bisbal, es va obrir un nou espai urbà: la plaça Nova.

Ben aviat, a la plaça Nova es van començar a celebrar mercats diaris. Primer, el de palla i, més endavant, els pagesos hi portaven verdures i hortalisses. S'hi establiren venedors de carn i forns de pa. La vida comercial de la plaça Nova era tan intensa que el Consell de Cent regulava molt rigorosament els usos i les condicions dels espais i dels productes que s'hi comercialitzaven; fins i tot, es van establir diferents horaris de venda per a cada classe de mercaderia. La vitalitat del mercat va comportar l'aparició de nous negocis de serveis als venedors i als compradors que es van establir als carrers del voltant de la plaça: fondes, hostals, mulers, diligències i lloguer de carruatges i de bastaixos.

La centralitat de la plaça Nova motivava que, a part de tenir una gran vida social i comercial, s'hi desenvolupessin tota mena de festes, celebracions i solemnitats: des de les cerimonioses i fastuoses entrades a la ciutat de membres de la reialesa i d'altres celebritats, fins a les celebracions anuals de les tradicions més arrelades a la ciutat, moltes de les quals han arribat fins als nostres dies, com ara la Fira de Santa Llúcia, la processó de Corpus o les Festes de Sant Roc.

Terrisses Morató, guarnida per a les Festes de Sant Roc, al Racó de Sant Roc de la plaça Nova, 1884. Arxiu de l'AFPN.

El carrer de la Riera de Sant Joan, 1908.
Josep Pons Escrigas, AFB.

La plaça Nova, durant sis-cents anys, va ser el centre vital, social i comercial del barri de la Catedral, amb una llarga tradició menestral que mantenien les mateixes famílies durant desenes de generacions. El *barri petit* estava format pels set carrers que desembocaven a la plaça —els de la Corríbia, del Bou de la Plaça Nova, dels Capellans, dels Arcs, dels Boters, de la Palla i del Bisbe— i per vuit més que desembocaven a aquests carrers: la plaça de la Catedral i els carrers de la Tapineria, de Ripoll, de Sallent, dels Sagristans, del Governador —actual Duran i Bas—, de la Cucurulla, de Santa Llúcia i altres petits carrerons que els creuaven. La resta del barri de la Catedral continuava al voltant dels carrers de Ripoll i de la Tapineria, i de la plaça de l'Oli, amb els límits als carrers de Graciamat i de la Riera de Sant Joan, i un seguit de carreterons que els connectaven.

Amb l'arribada dels segle XX, aquesta realitat vital, però, en menys de cinquanta anys, es transformà radicalment. Un seguit d'esdeveniments, alguns de meticulosament programats i altres de dramàticament circumstancials, entre l'any 1908 i l'any 1958 canviaren la imatge, la vida i la manera de ser del barri de la Catedral.

L'any 1908 s'inicien les obres d'obertura de la Via Laietana, que es prolonguen fins a l'any 1913. L'obertura de la Via Laietana corresponia a la primera fase del Plan de Reforma Interior projectat per Àngel Baixeras l'any 1899 —segons el disseny d'Ildefons Cerdà de 1859. Aquest pla preveia crear tres grans vies que travessarien la ciutat vella de Barcelona: la Gran Via A, que esdevindria la Via Laietana; la Gran Via B, que havia de travessar el barri del Raval i connectar el port amb l'Eixample per la plaça de la Universitat, i la Gran Via C, que perpendicularment havia de connectar l'Arc de Triomf amb la ronda de Sant Pau tot travessant els barris de Sant Pere, Santa Caterina, la Catedral, el Pi i el Raval.

Entre els anys 1909 i 1911, amb la segona fase d'obertura de la Via Laietana a càrrec de Josep Puig i Cadafalch, carrers del barri de la Catedral com els de la Riera de Sant Joan, de l'Infern, del Sant Crist, de Graciamat, de l'Arc de la Glòria, del Bon Déu, de les Tres Voltes, de les Donzelles, d'en Vidal i de les Filateres o la plaça de l'Oli van desaparèixer sota la piconadora, i els carrers de Copons, del Misser Ferrer, de Ripoll o de la Tapineria van ser seriosament modificats. De la mateixa manera, al llarg de la reforma, desapareixeren o foren escapçats de manera important una vintena més de carrers

dels barris de les Jonqueres i del Montsió, de Sant Pere, de Santa Caterina, de Sant Just, de Santa Maria del Mar... Més de dos mil edificis foren enderrocats —palaus, convents, esglésies, habitatges i comerços que donaven vida als barris vells de la ciutat. Més de deu mil persones foren foragitades de les seves llars.

El diumenge 30 de gener de 1938, a quarts de nou del matí, un esquadró de l'aviació legionària italiana, aliada de l'exèrcit franquista, va bombardejar la ciutat. El bombardeig va afectar dramàticament el barri de la Catedral. Es van ensorrar o malmetre edificis de les places Nova i de Sant Felip Neri, dels carrers de la Corríbia, del Bou de la Plaça Nova, dels Capellans, dels Sagristans, dels Arcs, dels Boters, de la Palla, de Montjuïc del Bisbe... A les onze del matí, un segon i criminal bombardeig va tornar a afligir el barri i va afectar fins i tot els serveis d'urgència i sanitaris que havien acudit a socórrer els ferits. Aquell matí les bombes van deixar dos-cents deu ciutadans morts i setanta-cinc de ferits. Més de vint edificis del barri de la Catedral van quedar destruïts o seriosament afectats i molts dels veïns que van sobreviure al bombardeig es van veure obligats a deixar casa seva i a marxar del barri.

Després de la Guerra Civil (1936-1939), l'any 1940, les noves autoritats municipals franquistes, tot aprofitant els efectes del bombardeig, van rescatar el projecte del Plan de Reforma Interior per enderrocar més edificis i obrir la projectada Gran Via C. Les demolicions durant l'obertura de l'avinguda de la Catedral, lentament, van fer desaparèixer els carrers de la Corríbia, del Bou de la Plaça Nova i de Sallent, i van transformar significativament els carrers de la Palla, dels Arcs, dels Boters, dels Capellans, dels Sagristans i de Ripoll, i la plaça Nova. Les obres es van allargar fins a l'any 1958, amb l'enderroc de les darreres cases del carrer de la Corríbia i de la plaça Nova, i amb l'adequació de la descoberta de les dues torres quadrades i del tram de muralla romana que fan de façana a la Casa de l'Ardiaca.

Aquesta reforma completava la creació del barri Gòtic, una antiga pretensió historicista i medievalitzant de l'alta burgesia barcelonina que, amb moltes opinions a favor i en contra, volia recrear un barri monumental i turístic construït amb trossos d'edificis històrics i de palaus víctimes de les diferents demolicions. Un *barri vell* nou gairebé sense veïns i sense esperit. La reforma i l'enderroc d'edificis del barri de la Catedral van representar una lenta agonia del barri i la diàspora de més de mil set-cents veïns. Va ser una refor-

El carrer de la Corríbia —des del carrer de Ripoll—, 1941. Branguli, ANC.

La plaça Nova, la placeta, 1910-1919. Arxiu de l'AFP.

ma urbanística brutal que no va comptar ni amb veïns i comerços, ni amb la tradicional cohesió social del barri ni, encara menys, amb les seves festes i tradicions, les Festes de Sant Roc. Una mala gestió amb interessos poc clars que va fer desaparèixer dramàticament tot un barri: el barri de la Catedral, «el Barri Perdut».

Pel que fa a les tradicionals Festes de Sant Roc, l'any 1958, amb la desaparició física de la plaça Nova i de gran part del barri de la Catedral, i amb la marxa forçada de moltíssims dels seus veïns, dos dels tres components imprescindibles per a la celebració de la festa feien fallida: la plaça com a espai de comunicació i d'intercanvi social i cultural, i el gruix del col·lectiu veïnal com a concelebrant; es mantenia, però, el motiu originari de la celebració: sant Roc de Barcelona. El mèrit lloable, titànic i mai prou reconegut de la Comissió de Festes va ser, d'una banda, saber lligar les relacions entre els vells i els nous veïns i els exveïns, i, de l'altra, mantenir l'esperit de la plaça Nova com a fòrum i epicentre del barri —fins i tot defensant davant del consistori que se'n mantingués el nom al nomenclàtor— tot estenent la seva àrea d'influència als barris veïns del Call, del Pi i de Santa Anna: el nou barri de la nova Plaça Nova.

Aquesta exposició, *El Barri Perdut*, vol recordar les transformacions urbanístiques que durant cinquanta anys —des del 1908 fins al 1958— va patir el barri i les greus i irremeiables conseqüències que aquestes van tenir per a milers de veïns i comerciants, ja que van transformar una manera de ser i de viure que era molt diferent de les que experimentem ara en el que és conegut com a *centre de la ciutat* i que és anomenat barri Gòtic.

Amb l'exposició *El Barri Perdut* també volem fer un homenatge a tots aquests veïns i comerciants que, a la força, van haver d'abandonar les seves llars i els seus comerços, als que van morir en els sanguinaris bombardejos del 30 de gener de 1938 i a tots aquells que mitjançant les Festes de Sant Roc van saber mantenir l'esperit plaçanoví, popular i de bon veïnatge del barri de la Catedral. Entre molts altres, volem recordar una nissaga barcelonina de plaçanovins, els Estruch. Al seu darrer representat, Joan Estruch i Pipó, qui va ser president de l'Associació de Festes de la Plaça Nova, volem dedicar aquesta exposició.

L'església de Santa Marta, al carrer de la Riera de Sant Joan, 1908. Narcís Cuyàs, AFB.

Xavier Cordoní

Homenatge a una nissaga barcelonina de plaçanovins, els Estruch.

Homenatge a Joan Estruch i Sastre, president de la Comissió de Festes de Sant Roc —el tercer per l'esquerra—, 1958. Arxiu de l'AFP.

Joan Estruch i Pipó, president de la Comissió de Festes de Sant Roc, 1973. Arxiu de l'AFP.

Pergamí de l'homenatge a Joan Estruch i Sastre, 1958. Arxiu de l'AFP.

La Comissió de Festes de Sant Roc durant la celebració dels 600 anys de la plaça Nova, 1955. Arxiu de l'AFP.

Joan Estruch i Pipó quan era petit —el tercer per l'esquerra—, durant les Festes de Sant Roc, 1933. Brangulí, ANC.

La taverna La Estudiantina, fundada per Joan Estruch i Rosell, a la placeta de la plaça Nova, l'any 1906 (dibuix). Antoni de Paula Rigau, Arxiu de l'AFP.

Les Festes de Sant Roc, 1884-1907, l'esperit alegre dels plaçanovins

La plaça Nova, des que es va obrir a l'antiga vila nova dels Arcs l'any 1355, sempre ha estat el centre vital del barri de la Catedral. Des de l'any 1589 s'hi celebren les Festes de Sant Roc, les festes populars més antigues de Barcelona. Des de l'any 1884, amb la primera Comissió de Festes oficial, fins al 1907 les festes incorporen tota mena d'actes i novetats que són l'admiració de tota la ciutat i l'alegria dels veïns, que prenen els elements festius com a símbols del barri, un barri vital i feliç.

Titelles al Racó de Cal Bisbe de la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1907. Arxiu de l'AFPN.

Joc de la Cucanya a la placeta de la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1906. Arxiu de l'AFPN.

La plaça Nova —des del balcó de la casa número 3—, 1906. Arxiu de l'AFPN.

La Comissió de Festes de Sant Roc, al Racó de Sant Roc de la plaça Nova, 1884. Arxiu de l'AFPN.

Ball de festa a la placeta de la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1907. Arxiu de l'AFPN.

La plaça Nova, 1900. Arxiu de l'AFPN.

Infants amb els gegants Roc i Laieta, i els capgrossos Tano i Beco, 1906. Arxiu de l'AFPN.

Ballada de sardanes infantils a la placeta de la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1910. Sagarra, Arxiu de l'AFPN.

Cartell de les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova, 1907. Antoni de Paula Rigau, Arxiu de l'AFPN.

Antoni de Paula Rigau, retrats d'un barri

Antoni de Paula Rigau va néixer l'any 1886 a la plaça Nova i, fill del forner de la plaça, era conegut com l'Antonet del Forn. Rigau va documentar esplèndidament les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova. Cal destacar els cinquanta-sis cartells de les Festes que va crear entre els anys 1907 i 1972, any de la seva mort. La seva obra artística, tan extensa com injustament oblidada, comprèn una detallada col·lecció de pintures i dibuixos de carrers del barri de la Catedral, avui desapareguts o transformats, i de la plaça Nova, de les seves festes i dels seus personatges singulars.

Antoni de Paula Rigau, amb el seu cartell de les Festes de Sant Roc, 1971. Arxiu de l'AFPN.

La plaça Nova, amb el carrer de la Palla (dibuix). Antoni de Paula Rigau, Arxiu de l'AFPN.

La Fira de Santa Llúcia a la plaça Nova, amb cases enderrocades (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, Arxiu Ricard Suñé. Mas IAAH.

El carrer dels Sagristans (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, Arxiu Ricard Suñé. Mas IAAH.

Les Festes de Sant Roc, l'any 1859, amb un baldaquí cedit per la Junta de Festes del Born (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, MUHBA.

La plaça Nova —la placeta—, l'any 1906 (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, Arxiu Ricard Suñé. Mas IAAH.

El carrer de la Pietat, l'any 1898, diligència a Sant Cugat (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, Arxiu Ricard Suñé. Mas IAAH.

El carrer de les Tres Voltes (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, Arxiu Ricard Suñé. Mas IAAH.

El carrer de Sallent (pintura sobre tela). Antoni de Paula Rigau, Arxiu Ricard Suñé. Mas IAAH.

El barri viu

Gent del barri

Per a la supervivència del barri ha estat determinant la constatació i el reconeixement del veïnat —bàsicament, format per menestrals i botiguers i per classes populars— com a grup amb un territori cohesionat i amb una identitat pròpia i singular, un barri: el barri de la Catedral. Els Xacó, Pepet del Carril, Antonet del Forn, Juanito de la Taverna, Benito de les Sabates, Antoni el Cansalader, el Senyor Paco de la Farmàcia, Pep el Matalasser, el Senyor Franciscu de la Llibreria, Matías Vetes i Fils o Isidret el Torner... gent del barri.

Veïns del barri a l'administració de loteria de la plaça Nova celebrant el primer premi del sorteig extraordinari en benefici de la Ciutat Universitària, 1933. *Carlos Pérez de Rozas, AFB.*

Diumenge de Rams a la catedral, 1933. *Carlos Pérez de Rozas, 1933. AFB.*

Refresc per a infants a la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1955. *Sáenz Guerrero, Arxiu de l'AFP.*

Veïns del barri a les escales de la catedral, durant les Festes de Sant Roc, 1930-1934. *Arxiu de l'AFP.*

Veïns durant la diada de Sant Roc —al centre, amb la insígnia de la Comissió de Festes, Joan Guillem—, 1947. *Arxiu de l'AFP.*

Infants jugant amb la Cucanya a la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1951. *Narcís Cuyàs, AFB.*

Repartiment de pans i bons a la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1932. *Josep M. Segarra Plana i Pau Lluís Torrent Roig, AFB.*

El Seguici de de Sant Roc a la plaça de la Catedral i carrer de la Corribia. 1934. *Arxiu de l'AFP.*

Ajuts alimentaris, al carrer del Bisbe, 1925-1930. *Brangulí, ANC.*

Veïns de la Casa Nova de la plaça Nova, núm. 6-7 —Josep M. Garrut i Roma, el primer per l'esquerra—, 1944. *Arxiu de l'AFP.*

Botigues, botiguers i venedors

Al barri se celebraven tota mena de mercats. Els baixos de les cases eren plens de botigues de tota mena. Entre el darrer terç del segle XIX i el primer del XX, només a la plaça Nova, més d'una trentena de botigues alegraven la plaça i servien el barri: dues farmàcies, dos forns, una granja, dues tavernes, dues fondes, una botiga de gra, un parell de sastres, una estoreria, una llibreria, un barber, un llauner, un terrissaire, un torner, un fuster, un dentista, un podòleg... i la famosa cansaladeria Noguera, «proveedor de la Real Casa»: «l'únic tossinaire que fa botifarra al rei».

La plaça de la Cucurulla plena de botigues —al fons, Màquines Parlantes—, 1890-1919. Borràs, AFCEC.

Camiseria a l'avinguda del Portal de l'Àngel, cantonada amb el carrer del Governador (actual carrer de Duran i Bas), vista des de la plaça de Santa Anna, 1917. Arnau Izard i Llonch, AFCEC.

Una castanyera, al carrer de la Tapineria, 1906. Mas IAAH.

Botiga de joguines al carrer de les Donzelles, cantonada amb el carrer de la Tapineria, 1900-1910. Brangulí, ANC.

Libreria Puig i Alfonso, de la plaça Nova —vista dels aparadors del carrer dels Capellans—, 1930-1935. Brangulí, ANC.

Botigues il·luminades a la plaça de la Cucurulla, 1927. Carles Fargas i Bonell, AFCEC.

La Fira de Santa Llúcia, a la placeta de la plaça Nova, cantonada amb el carrer de la Corribia, 1905-1915. Brangulí, ANC.

Les Festes de Sant Roc, l'esperit resistent dels plaçanovins, 1908-1958

El primer terç del segle XX va representar l'autèntica edat d'or de les Festes de Sant Roc. La festa, sense alterar l'esperit popular de la seva essència, s'enriquiria amb un aire nou de catalanitat i modernisme. D'arreu de la ciutat baixava una riuada de gent a viure-la amb intensitat. Després de la Guerra Civil, però, amb l'enderroc d'edificis i la diàspora de veïns, la Comissió de Festes, conscient de les terribles circumstàncies per les quals passaven no tan sols la continuïtat física del barri sinó també les mateixes relacions veïnals i familiars, va exercir d'entitat cohesionadora i no es va resignar a la desaparició del barri, de les seves tradicions i del contacte entre veïns i exveïns...

Titelles a les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova, 1925-1930. Josep M. Sagarra i Plana, ANC.

Passant la Cucanya, durant les Festes de Sant Roc, 1956. Sáenz Guerrero, Arxiu de l'AFPN.

Enlairament de globus, durant les Festes de Sant Roc de Barcelona, 1933. Sagarra i Torrents, ANC.

Gegants i Cucanya, durant les Festes de Sant Roc, 1934. Brangulí, ANC.

Cucanya de la Plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1910. Arxiu de l'AFPN.

Jocs populars, durant la diada de Sant Roc a la plaça Nova, 1935. Carlos Pérez de Rozas, AFB.

Sardanes, durant les Festes de Sant Roc a la plaça Nova, 1944. Carlos Pérez de Rozas, AFB.

Els gegants passant per la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1947. *Carlos Pérez de Rozas, AFB.*

Titelles, durant les Festes de Sant Roc, 1933. *Sagarra i Torrents, ANC.*

Sardanes a la plaça Nova i al carrer de la Corribia, durant les Festes de Sant Roc, 1946. *Carlos Pérez de Rozas, AFB.*

Espectacle infantil — cursa de braus humorística —, durant les Festes de Sant Roc, 1944. *Carlos Pérez de Rozas, AFB.*

Joan Guillem, membre de la Comissió de Festes de Sant Roc, venent Panallets de Sant Roc a la capella de Sant Roc — al costat de la Granja de Sant Roc —, al Racó de Sant Roc de la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc, 1949. *Arxiu de l'AFPN.*

Infants jugant a l'ou i la cullera, durant les Festes de Sant Roc, 1956. *Sáenz Guerrero, Arxiu de l'AFPN.*

Mirades. Finestres i balcons

Balcó, fornícula i finestra, al carrer de Copons, núm. 7, 1908. *Narcís Cuyàs, AFB.*

Porta de la Casa Sentmenat al carrer de la Riera de Sant Joan, 1908. *Narcís Cuyàs, AFCEC.*

Balcó, al carrer del Bou de la Plaça Nova, núm. 6, 1932. *Mas IAAH.*

Balcons, al carrer de la Corribia, núm. 9, 1932. *Mas IAAH.*

Finestra, al carrer del Governador (actual carrer de Duran i Bas), 1889-1916. *AFCEC.*

Finestra i balcó, al carrer de Sallent, núm. 1, 1932. *Mas IAAH.*

Finestra, al carrer del Bou de la Plaça Nova, núm. 6, 1932. *Mas IAAH.*

Finestra, al carrer de Sallent, núm. 7, 1919. *Mas IAAH.*

Balcó, al carrer del Bou de la Plaça Nova, núm. 6, 1932. *Mas IAAH.*

Balcons amb veïns al Palau Reial Major — capella de Santa Àgueda amb pintures d'Antoni Gaudí —, al carrer de la Tapineria, 1908. *Mas IAAH.*

Balcons i fornícula de Santa Marta — Gremi d'Hostalers i Taverners —, al carrer de la Corribia, núm. 15. *Mas IAAH.*

Festes, tradicions i... al barri de la Catedral

El barri de la Catedral, durant més de sis segles, ha estat l'escenari de tota mena de celebracions i actes multitudinaris de la ciutat. Processons, desfilades, commemoracions, cerimònies civils i religioses, comiats de ciutadans il·lustres, festes i tradicions: la Fira de Santa Llúcia, les processons de Corpus Christi, de Santa Eulàlia i de Setmana Santa, Rams, l'Ou com Balla, els Tres Tombs, concerts, sardanes, cors... i les Festes de Sant Roc. Amb carrers i places, balcons i finestres, plens a vessar.

Els Tres Tombs, a l'altura de la plaça de la Cucurulla, 1927. *Carles Fargas i Bonell, AFCEC.*

Homenatge a l'Orfeó Català, a l'altura de la plaça Nova, 1917. *Frederic Ballell Maymí, AFB.*

L'Ou com Balla, al claustre de la catedral, durant la festa de Corpus Christi, 1939. *Brangulí, ANC.*

Processó per la publicació d'una butlla, a l'altura del carrer de la Tapineria, 1911. *Frederic Ballell Maymí, AFB.*

Processó de Corpus, amb els gegants de Santa Maria del Mar, a l'altura del carrer de la Pietat, 1904. *Josep M. Armengol i Bas, AFCEC.*

Ballada de sardanes durant la celebració dels 600 anys de la plaça Nova, 1955. *Arxiu de l'AFPN.*

Comitiva de l'enterrament de l'alcalde Domènec Sanllehy i Alrich, a l'altura de la plaça Nova, 1911. *Frederic Ballell Maymí, AFB.*

La Fira de Santa Llúcia a la plaça Nova, 1920-1930. *Brangulí, ANC.*

Processó de Santa Eulàlia de la catedral, a l'altura de la plaça de Sant Jaume, 1920-1930. *Josep M. Sagarra i Plana, ANC.*

Processó de Corpus, amb els gonfanos parroquials, a l'altura de la plaça Nova, 1922-1934. *Josep Domènech i Sabat, AFCEC.*

Carrers i places desapareguts i esquarterats

Carrer de Graciamat, 1908.
AFB

Carrer de l'Arc de la Glòria, 1908.
AFB

Carrer de la Riera de Sant Joan; a la dreta, el **carrer del Sant Crist**, i a l'esquerra, el **carrer de Graciamat**, 1908.
Narcís Cuyàs i Parera, AFCEC

Carrer de la Riera de Sant Joan —amb l'església de Santa Marta—, 1908.
Narcís Cuyàs i Parera, AFCEC

Carrer de l'Infern —vist des del **carrer de la Riera de Sant Joan**; al fons, el **carrer de Ripoll**—, 1908.
Adolf Mas i Ginestà, AFB

Carrer de la Riera de Sant Joan —des del palau del Marquès de Monistrol i des dels carrers del Misser Ferrer i del Pont de la Parra cap al carrer dels **Arcs de Jonqueres**, 1908.
Josep Pons Escrigas, AFB

Carrer d'en Vidal, 1908.
Mas IAAH

Carrer del Misser Ferrer, cantonada amb el **carrer de la Riera de Sant Joan**, amb el palau del Marquès de Monistrol, 1911.
Frederic Balcells Maymí, AFB

Carrer de Copons, 1908.
Josep Pons Escrigas, AFB

Carrer dels Arcs —vist des de la plaça Nova; a l'esquerra, el **carrer dels Boters**, i a la dreta, el **carrer dels Capellans**—, 1919.
Borràs, AFCEC

Carrer dels Capellans, 1958.
Arxiu de l'AFPN

Plaça Nova —la placeta i el Racó de Sant Roc—, 1910.
Mas IAAH

Carrer de la Palla i plaça Nova, 1932.
Mas IAAH

Carrer del Bou de la Plaça Nova —vist des de la placeta de la plaça Nova, durant les Festes de Sant Roc—, 1911.
Mas IAAH

Carrer de la Corribia —vist des de la placeta de la plaça Nova—, 1919. Borràs, AFCEC

Carrer de Sallent —vist des del carrer del Bou de la Plaça Nova; al fons, el carrer dels Sagristans—, 1932. Mas IAAH

Carrer del Bon Déu, 1908. Narcís Cuyàs i Parera, AFCEC

Carrer de la Corribia —vist des de la plaça de la Catedral—, 1919. Borràs, AFCEC

Carrer de la Tapineria, 1908. Narcís Cuyàs i Parera, AFCEC

Carrer de les Tres Voltes, 1908. Josep Pons Escrigas, AFB

Plaça de l'Oli —vista des del carrer de les Donzelles; al fons, el **carrer de Graciamat**—, 1908.
Josep Pons Escrigas, AFB

Carrer de les Donzelles —vist des de la plaça de l'Oli—, 1908.
AFB

Plaça de l'Oli —vista des del carrer de Graciamat; al fons, el **carrer de les Donzelles**—, 1908.
Josep Pons Escrigas, AFB

Plaça de Santa Anna (actual Portal de l'Àngel) —amb l'església de Sant Gaietà; a l'esquerra, l'entrada del carrer de la Canuda— 1939.
Brangulí, ANC

Plaça de Santa Anna (actual Portal de l'Àngel) —confluència amb el **carrer dels Arcs**—, 1958.
Arxiu de l'AFPN

El barri enderrocat

La Via Laietana s'obre pas a cops de picota (1908-1913)

Entre els anys 1909 i 1911, amb l'obertura de la Via Laietana (1908-1913), carrers del barri de la Catedral com els de la Riera de Sant Joan, de l'Infern, de Sant Crist, de Graciamat, de l'Arc de la Glòria, del Bon Déu, de les Tres Voltes, de les Donzelles, d'en Vidal i de les Filateres o la plaça de l'Oli van desaparèixer sota la picota, i els carrers de Copons, del Misser Ferrer, de Ripoll o de la Tapineria van ser seriosament modificats. Centenars d'edificis foren enderrocats — palaus, convents, esglésies, habitatges i comerços — i més de deu mil persones foren foragitades de les seves llars.

Espai deixat pels enderrocs als carrers de la Riera de Sant Joan, de les Magdalenes, de Copons, del Misser Ferrer..., 1914. Mas IAAH.

Enderroc d'una casa del segle XIV del carrer de les Donzelles, 1911. Frederic Balcells Maymí, AFB.

Enderroc al carrer de l'Arc de la Glòria, 1909-1911. Frederic Balcells Maymí, AFB.

El carrer de la Tapineria després dels enderrocs, 1925-1930. Brangulí, AFB.

L'avinguda de la Catedral remata el barri (1940-1957)

Després de la Guerra Civil espanyola, les noves autoritats municipals franquistes, tot aprofitant els efectes del bombardeig del 30 de gener de 1938 que va afectar terriblement el barri de la Catedral, van rescatar l'antic projecte del Plan de Reforma Interior per enderrocar més edificis i obrir la projectada Gran Via C. La que seria l'avinguda de la Catedral, lentament, va fer desaparèixer els carrers de la Corribia, del Bou de la Plaça Nova i de Sallent, i va transformar significativament els carrers de la Palla, dels Arcs, dels Boters, dels Capellans, dels Sagristans i de Ripoll i la plaça Nova.

Efectes del bombardeig del 30 de gener de 1938 a la plaça Nova i als carrers de la Corribia i del Bou de la Plaça Nova, 1939. Ribera, AFB.

Edificis del carrer de la Corribia, buits per a ser enderrocats, vistos des de la catedral, 1941. Brangulí, ANC.

Enderroc al carrer de la Corribia i del Bou de la Plaça Nova, vistos des de la plaça Nova, 1942. Joan Ramirez Sagarra, AFB.

Enderroc a la plaça Nova, al carrer de la Corribia i al carrer del Bou de la Plaça Nova, 1941. Pérez de Rozas, AFB.

Edificis dels carrers del Bou de la Plaça Nova i de Sallent, buits per a ser enderrocats, vistos des de la placeta de la plaça Nova, 1944. Arxiu de l'AFP.

L'avinguda de la Catedral —encara conserva els edificis del carrer de la Corribia de la banda mar—, 1945. Arxiu de l'AFP.

La plaça Nova escorxada (1957-1858)

Les obres de demolició es van allargar fins a l'any 1958, amb l'enderroc de les darreres cases del carrer de la Corribia i de la plaça Nova. Les nova reforma i l'enderroc d'edificis van representar una lenta agonia del barri i una nova diàspora de més de mil set-cents veïns. Va ser una reforma urbanística brutal que no va comptar ni amb veïns i comerços, ni amb la tradicional cohesió social del barri ni, encara menys, amb les seves festes i tradicions. Una mala gestió amb interessos poc clars que va fer desaparèixer dramàticament tot un barri: el barri de la Catedral, **«el Barri Perdut»**.

Darrers edificis de veïns al Racó de Sant Roc de la plaça Nova i enderroc al carrer de la Corribia, 1957. *Arxiu Privat F. Closa Alegret, SA.*

Enderroc a la plaça Nova i al carrer de la Corribia, 1957-1958. *Arxiu Privat F. Closa Alegret, SA.*

Enderroc a la plaça Nova i al carrer de la Corribia, 1958. *Arxiu Privat F. Closa Alegret, SA.*

L'avinguda de la Catedral i el que queda de la històrica plaça Nova, 1958. *Arxiu Privat F. Closa Alegret, SA.*

Enderrocament de les cases que tancaven la plaça Nova (1957)

Amb la seva desaparició, la plaça deixava d'existir. El nomenclàtor municipal, però, la respecta, com a reconeixement dels veïns que hi celebren cada any la Festa Major en honor de sant Roc. La celebració té més de sis-cents anys d'història.

Gerard Maristany

Barcelona restaurada. Cent anys de l'empresa F. Closa Alegret S.A. Barcelona: Closa & Lunweg, 2007.